

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 18 dec. 1950

*'s Morgens te 10 uur aangevangen en 's middags en 's avonds voortgezet, Plein 2b.

Aanwezig: De Minister-President, Voorzitter, en de Ministers Van den Brink, Götzen, Joekes, Liefstinck, Van Maarseveen, Mansholt, Rutten, Van Schaik, Spitzten, Teulings en In 't Veld (afwezig zijn de Ministers s'Jacob, Stikker en Struycken).

Tevens is aanwezig Staatssecretaris Blom bij de punten 1 - 13, 15 - 21 en 25 - 27) en Staatssecretaris Moorman (bij de punten 1 - 13, 15 - 21 en 25 - 27).

Secretaris: Drs. J. Middelburg.

3. Uniezaken

a. De Nieuw-Guineaconferentie

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat in de delegatie is besproken wat men zal kunnen doen om bij het niet bereiken van een overeenkomst al te scherpe repercussies te voorkomen. In de vorige vergadering van de Raad is besproken voor te stellen om de bemiddeling van de UNCI te vragen, doch Minister Joekes en spreker hadden sindsdien nieuwe bezwaren tegen dit voorstel gekregen. Men zou immers in de eerste plaats de samenstelling moeten wijzigen, doch bovendien bestaat het bezwaar, dat de UNCI als orgaan van de Veiligheidsraad over haar bemoeiingen rapport aan de Veiligheidsraad zou uitbrengen. Daarom is de delegatie tot de gedachte gekomen, dat eenzelfde resultaat kan worden verkregen door de instelling van een commissie voor goede diensten, waarin Nederland een Belg en Indonesië iemand uit India zou kunnen aanwijzen, die beiden een derde lid van deze commissie zouden kunnen uitkiezen. Bij een bespreking van dit denkbeeld met de Commissie voor Uniezaken bleek, dat daar veel bezwaren bestonden, o.a. vreesde een Kamerlid, dat deze commissie adviezen zou kunnen geven, waaraan Nederland gebonden zou zijn. Men vreesde ook, dat een dergelijke commissie teveel onder buitenlandse druk zou kunnen komen. Intussen heeft Pringgogigdo, na bijwoning van een Kabinetszitting in Djakarta, de gedachte geopperd een beslissing een jaar uit te stellen. Uitstel heeft verschillende nadelen, doch als voordeel noemt spreker, dat men dan kan afwachten, voor men Indonesië bij het bestuur over Nieuw-Guinea betreft, of dit land niet in communistisch vaarwater terecht komt. Tegen het denkbeeld van een gedeelde soevereiniteit is als bezwaar genoemd, dat Soekarno dan bezoeken aan Nieuw-Guinea zal kunnen brengen en toespraken houden. Spreker is evenwel van oordeel, dat de mede-soevereiniteit van Indonesië zich zal moeten beperken tot de medewerking in de Nieuw-Guineeraad. Als men de soevereiniteit aan de Unie opdraagt zal men ook bezoeken van Indonesische Ministers of Soekarno niet kunnen beletten. Mr. Rum heeft gevraagd vóór Kerstmis nog een bijeenkomst van de conferentie te beleggen. Afgesproken is op 23 December opnieuw bijeen te komen. Daarbij heeft Minister Stikker nog gevraagd wie Mr. Rum als leider van de delegatie zal vervangen, indien deze door onverwachte belemmeringen niet tijdig is teruggekeerd. Daarbij is Leimena als vervanger genoemd.

Minister *Liefstinck* acht uitstel van een oplossing gedurende een jaar zeer bezwaarlijk en geeft de voorkeur aan een oplossing op deze conferentie. Het lijkt spreker moeilijk om bij de instelling van een commissie voor goede diensten buiten de bestaande organen om te gaan. Overdracht van de soevereiniteit over Nieuw-Guinea volgens het door spreker geopperde denkbeeld verdient de voorkeur boven gedeelde soevereiniteit, aangezien, indien deze in ongelijke delen wordt verdeeld, waarbij Indonesië alleen zeggenschap heeft in de Nieuw-Guineeraad, deze oplossing voor Indonesië waarschijnlijk moeilijk aanvaardbaar zal zijn. In sprekers gedachten wordt de soevereiniteit over Nieuw-Guinea uitgeoefend door het trusteeorgaan totdat dat gebied zichzelf zal kunnen uitspreken. Spreker acht het staatsrechterlijk gevaarlijk, dat elke stap vooraf met de Kamer wordt besproken. Dit is tactisch misschien juist, doch de Regering wordt daarbij

zeer beperkt in haar handelingsvrijheid. Spreker betreurt het voorts, dat de nadere verduidelijking van de laatste voorstellen, die aan de Indonesische delegatie ter conferentie is gegeven, niet van te voren in het Kabinet is besproken, waarbij sprekers bezwaar vooral gaat tegen punt I. In dit verband herinnert spreker eraan, dat hij er destijds voor gepleit heeft investeringen in Nieuw-Guinea in de vorm van leningen aan dat gebied te doen, opdat deze schulden te eniger tijd zouden kunnen worden terugbetaald. In het bedoelde punt I wordt nu gesteld, dat alle financiële lasten voor rekening van Nederland komen. Tenslotte heeft spreker uit de jongste telegrammen begrepen, dat het Indonesische Kabinet van oordeel is, dat bij een mislukking der besprekingen over Nieuw-Guinea ook de Unie en de besluiten van de Ministersconferenties in gevaar komen. Hierover is spreker bezorgd, aangezien Nederland profiteert van de besluiten dezer beide Unieconferenties.

Staatssecretaris *Blom* deelt mede, dat de Commissie voor Uniezaken heeft gevraagd haar een eventueel voorstel voor een internationale oplossing nader te bespreken alvorens dit op de conferentie aanhangig te maken. De delegatie heeft daarna besloten, indien door het vertrek van Mr. Rum de conferentie op een dood punt zou komen, toch een procedurevoorstel te doen. Dit is thans niet nodig, omdat voorlopig Leimena is aangewezen als plaatsvervangend leider der Indonesische delegatie. Spreker merkt voorts op, dat elk land de kwestie Nieuw-Guinea bij de Ver. Naties weer aanhangig kan maken, aangezien Indonesië nog steeds op de agenda staat. Voor het geval aan de UNCI het verlenen van goede diensten wordt gevraagd, kan dit niet leiden tot rapporteren aan de Veiligheidsraad; dit heeft de UNCI vorig jaar tijdens de RTC ook niet gedaan; zij heeft alleen achteraf gerapporteerd. Aangezien de gedachte van een gedeelde souvereiniteit ondershands aan Mr. Rum is voorgelegd is het mogelijk, dat hij met dit denkbeeld uit Indonesië terugkeert. Spreker heeft aan Prof. François gevraagd of een formulering zou kunnen worden gevonden voor het denkbeeld van Minister Lief tinck; deze meende van wel, doch niet met de term protectoraat, aangezien dit een grote mate van autonomie van het gebied zelf vereist. Spreker heeft met genoegen vernomen, dat Minister Van Maarseveen het denkbeeld van uitstel niet geheel heeft afgewezen.

Minister *Van den Brink* is het eens met de opmerking van Minister Lief tinck inzake de niet-ongunstige financieel-economische ontwikkeling der verhouding met Indonesië na de souvereiniteitsoverdracht. Spreker schat, dat de reële transfer (van winsten, renten, afschrijvingen e.d.) dit jaar f.400 mln. heeft bedragen. Als de belemmeringen voor het economische herstel van Indonesië verminderen, kan dit gebied zeer belangrijke inkomsten uit het buitenland ontvangen. Spreker is gekant tegen uitstel van een oplossing; indien het communisme vat op Indonesië zou krijgen, ziet spreker ook weinig perspectief in Nieuw-Guinea. De gedachte van de instelling van een Nieuw-Guineeraad acht spreker aantrekkelijk, aangezien van dit gebied alleen wat te maken is als arbeidskrachten uit Indonesië kunnen worden betrokken. Zakelijk gezien is spreker voor een gedeelde souvereiniteit met een Nieuw-Guineeraad. Bij aanvaarding van dit plan van Minister Lief tinck zal men in Nederland het gevoel hebben, dat Nieuw-Guinea uit handen wordt gegeven.

De *Minister-President* hecht er aan de UNCI te noemen als internationale bemiddeling zou worden gevraagd, aangezien dit logisch past in de bestaande situatie. Men kan van Nederlandse zijde beginnen de UNCI als commissie voor goede diensten voor te stellen, waarna men bij bezwaren van de tegenpartij tot een afzonderlijke commissie voor goede diensten zou kunnen komen. Spreker geeft voorts de voorkeur aan het opdragen van de souvereiniteit aan de Unie, aangezien men anders zogenaamd een gedeelde souvereiniteit krijgt, waarbij men echter zou bepalen, dat Indonesië toch niets te zeggen zal hebben. De ernst van binnenlandse bezwaren tegen het denkbeeld van Minister Lief tinck zou men kunnen aftasten. Wat de overgelegde nota betreft voelt spreker zich niet alleen bezwaard door punt I van de verduidelijkingen aan het einde, doch ook door het slot van punt I inzake de onbeperkte vrijheid voor Indonesië om taal en cultuur in Nieuw-Guinea te verspreiden, aangezien het moeilijk wordt tegen kwalijke propaganda op te treden. Men zal alle politieke agitatie culturele propaganda gaan noemen.

Minister *Van Maarseveen* is niet enthousiast voor het denkbeeld de souvereiniteit aan Nieuw-Guinea zelf over te dragen, aangezien men dan bij nadere uitwerking moeilijkheden zal krijgen. Er moet toch een drager van de souvereiniteit zijn; als dit de Nieuw-Guineeraad wordt, wordt het bewind afhankelijk van de Nieuw-Guineeraad. Daarom waarschuwt spreker tegen deze conceptie. Wat de nadere verduidelijkingen betreft, heeft de spreker achteraf de wenselijkheid gevoeld, dat Minister Lief tinck erbij had moeten zijn. Het geldt hier evenwel een eerste precisering. Als men de financiële lasten samen draagt, zal Indonesië ook directe medezeggenschap moeten hebben. De *Minister-President* is van oordeel, dat voor de uitwerking nog wel een redactie te vinden is, dat bij de overdracht van het bewind de schuld moet worden overgenomen. Minister *Van Maarseveen* heeft de clausule inzake taal en cultuur opgenomen om duidelijk te maken dat de toekomstige volksstemming niet eenzijdig zal worden beïnvloed. De Indonesiërs zullen alleen als cultuurbrengers kunnen komen, als propagandisten zullen zij uit Nieuw-Guinea worden gezet. Als Indonesië, zoals Minister Lief tinck vreest, de Unie zou opheffen en besluiten van de Ministersconferenties niet zou uitvoeren, zou dit land internationaal zijn te classificeren als onbetrouwbaar; uitdrukkelijk is immers overeengekomen, dat de besluiten dadelijk bindend zijn. Spreker meent, dat het overdragen van de souvereiniteit aan de Unie veel meer consequenties heeft dan alleen de instelling van de Nieuw-Guineeraad. Spreker constateert, dat het Kabinet tegen uitstel van een oplossing is. Daarom zal bij dreigende mislukking eerst de bemiddeling van de UNCI en daarna van een commissie voor goede diensten kunnen worden voorgesteld.

Minister *Van Schaik* is geen voorstander van het denkbeeld van Minister Lief tinck, aangezien men hier te lande daarop niet gunstig zal reageren. Aan het opdragen van de souvereiniteit aan een lichaam als de Unie zijn gevaren verbonden; het denkbeeld, dat Nederland en Indonesië gezamenlijk soeverein zullen worden verdient de voorkeur. In verband met geuite bezwaren tegen de gedeelde souvereiniteit zou men kunnen overwegen eerst een aantal jaren een intern gedeelde souvereiniteit te hebben, waardoor Indonesische autoriteiten, zoals Soekarno, zich niet vrij op Nieuw-Guinea kunnen bewegen. Over enige jaren zou men dan tot een extern gedeelde souvereiniteit kunnen overgaan. Spreker voelt wel de bezwaren tegen uitstel van een oplossing, doch ook een internationale procedure brengt uitstel met zich mee. Als voordeel van uitstel ziet spreker, dat de Nederlandse bevolking zich dan ook actiever met het vraagstuk zal bezig houden.

Minister *Van Maarseveen* heeft in de Kamercommissie gezegd, dat de Unie op het ogenblik reeds belangrijk is, doch dat men er voor moet waken deze teveel te belasten, zodat de instelling van een Nieuw-Guineeraad de voorkeur verdient.

(Zie voor vervolg de middagvergadering.)

Vervolgens schorst de Minister-President de vergadering tot des middags kwart over twee.

Middagvergadering

Aanwezig: Dezelfden als 's morgens.

- - -

3. Uniezaken

a. *De Nieuw-Guineaconferentie* (Vervolg.)

Minister *Götzen* acht het opdragen van de souvereiniteit aan Nieuw-Guinea bezwaarlijk, vooral ook na het gestelde in de eerste Nederlandse 'oral note'. Het overdragen van de souvereiniteit acht spreker evenmin wenselijk, aangezien de Unie nu juist tengevolge van de beide Ministersconferentie enigszins inhoud krijgt. Ten aanzien van de Nieuw-Guineeraad vraagt spreker zich af welke verhouding tussen Nederland, de Nieuw-Guineeraad en het te voeren

bewind zal zijn. Heeft, zo vraagt de spreker, Nederland door instelling van de Nieuw-Guineeraad toch in wezen het beheer niet meer in handen? Voorts informeert spreker of men Mr. Rum voor zijn vertrek naar Djakarta nog gesproken heeft over het tegengaan door de Indonesische Regering van de boycotactie.

Staatssecretaris *Moorman* meent, dat de bezwaren tegen de gedeelde soevereiniteit nog verder gaan dan alleen de kans op ongewenste bezoeken van Indonesische autoriteiten. Zo zou Amerika kunnen komen met wensen ten aanzien van de defensie van Nieuw-Guinea of zou Nederland gedwongen kunnen worden bij een oorlog partij te kiezen. Met het oog op deze moeilijkheden zou spreker liever niet de soevereiniteit aan de Unie opdragen, doch een Nieuw-Guineeraad willen stichten, aangezien dan conflicten over Nieuw-Guinea niet verbonden zijn aan de Unie.

Minister *Joekes* wijst er op, dat men in Indonesië er veel prijs op stelt om vóór 27 December tot iets positiefs te komen. Als de oplossing gevonden kan worden in de richting van een Nieuw-Guineeraad lijkt het de spreker wenselijk te streven naar een uitspraak voor het einde van het jaar over het beginsel dezer oplossing, terwijl de nadere uitwerking dan in 1951 kan plaats vinden. Spreker geeft de voorkeur aan een oplossing met de Nieuw-Guineeraad boven soevereiniteitsoverdracht aan de Unie. Hij wijst er echter op, dat, indien Indonesië voorkeur voor deze laatste oplossing zou hebben, de Regering reeds een besluit terzake heeft genomen. Persoonlijk heeft spreker geen bezwaar tegen het denkbeeld van Minister *Lieftinck*, doch hij vreest dat dit zowel hier als in Indonesië moeilijk zal worden aanvaard. Minister *Van Maarseveen* antwoordt op de vraag van Minister *Götzen*, dat het bewind over Nieuw-Guinea in principe volledig zal zijn en vrij, doch dat de Nieuw-Guineeraad bepaalde besluiten zal kunnen nemen. Een complicatie voor de gedeelde soevereiniteit wordt inderdaad gevormd door de zelfstandigheidspolitiek van de Indonesische Regering, doch Mr. Rum heeft terzake opgemerkt, dat deze politiek zich wijzigt in Nederlandse richting. Spreker is van oordeel, dat men met een beginseluitspraak, zoals Minister *Joekes* voorstelt, zeer voorzichtig moet zijn. Zodra een beginselovereenstemming is bereikt zal men deze meteen moeten uitwerken, aangezien men anders de kans loopt beschuldigingen over het verbreken van een afspraak te krijgen. Voorts heeft Minister *Joekes* aan de Indonesische delegatie gezegd, dat de Indonesische Regering zich vierkant tegen de boycotactie zal moeten richten. De *Minister-President* stelt voor thans af te wachten met welke voorstellen Mr. Rum uit Djakarta terugkomt. Aldus wordt besloten.

b. *De kwestie van de Ambonese militairen*

Minister *Van Maarseveen* deelt mede, dat de President van het Haagse Hof Zaterdag in kort geding de voorlopige uitspraak heeft gedaan, dat met betrekking tot het overbrengen van Ambonese militairen naar Zuid-Molukken niets aan de toestand mag worden veranderd totdat hij op 21 December een uitspraak zal doen. Spreker heeft vernomen, dat er in het geding 23 eisers zijn, die zeggen op te treden namens de Ambonese militairen. Het is evenwel noodzakelijk, dat deze massa met namen bekend moet zijn. Bovendien verbiedt de Wet Algemene Bepalingen van de rechter uitspraak te doen in de vorm van een algemene verordening, dispositie of reglement. Aangezien het iemand vrij staat af te zien van een bij rechterlijke uitspraak verleend recht mogen Ambonezen naar de Kei-eilanden vervoerd worden als zij vrijwillig gaan. Dit is aan Generaal *Scheffelaar* medegedeeld. De *Minister-President* stelt voor voorlopig vrijwillig te laten overgaan naar de Zuid-Molukken. Het terugbrengen van de Ambonese militairen is overigens een verplichting van de Indonesische Regering, welke de Nederlandse Regering door de verlening van de KL-status heeft overgenomen. Het blijkt, dat de rechter overweegt te bepalen, dat 12000 Ambonezen naar Nieuw-Guinea moeten worden overgebracht. Minister *Van Maarseveen* is van oordeel, dat bij een dergelijke uitspraak de deurwaardersregeling van de Wet Algemene Bepalingen moet worden toegepast. Staatssecretaris *Blom* merkt op, dat in dit geval het volkenrecht niet in het geding is. Minister *Van Maarseveen* is van mening, dat wanneer de rechters van oordeel blijken zich

herhaaldelijk met het Regeringsbeleid te moeten bezig houden de Regering zou moeten overwegen weer tot de invoering van een conflictenregeling te komen.

Minister *Joekes* begrijpt niet, dat de militairen het indisciplinaire optreden van de Ambonese militairen in Nederland niet kunnen voorkomen. Staatssecretaris *Moorman* merkt op, dat deze Ambonezen naar Nederland zijn gehaald als vertegenwoordigers van de Ambonese militairen in het vroegere KNIL. Hangende deze processen is het moeilijk hen wegens indisciplinair optreden te straffen. De *Minister-President* is van oordeel, dat deze militairen reeds maanden geleden teruggezonden hadden moeten worden.

Minister *Van Maarseveen* is voornemens een publicatie over deze kwestie te geven. De *Raad* verklaart zich hiermede accoord.

c. *Voorstel inzake opheffing UNCI*

Staatssecretaris *Blom* deelt mede, dat het State Department heeft voorgesteld op 27 December de UNCI op te heffen. Dr. Van Royen heeft zich hiertegen verzet, waarna men heeft gevraagd een nadere datum te noemen. Ook van Belgische zijde heeft men zich tegen de opheffing verzet. De UNCI kan nog een taak verrichten met betrekking tot de Ambonese militairen, inzake de Nieuw-Guineakwestie en de daarmee samenhangende boycotactie en inzake het zelfbeschikkingsrecht. Spreker stelt voor nog geen nadere datum te noemen. De *Minister-President* acht het wenselijk te zeggen, dat opheffing van de UNCI eerst gerechtvaardigd is nadat nog een aantal hangende problemen zijn opgehelderd.

13. *Toekening ten laste van het Rijk van een tijdelijke bijslag op bepaalde Indonesische pensioenen*
(Wetsontwerp.)

Minister *Götzen* stelt voor er mede accoord te gaan, dat dit wetsontwerp naar de Raad van State wordt gezonden; indien nodig kan op een later ogenblik nog een wijziging worden opgenomen inzake de doorberekening van het maximum van f. 4800. De *Raad* verklaart zich er mede accoord, dat dit wetsontwerp naar de Raad van State wordt gezonden.
